

«فرهیتگان» وضعیت اشتغال فارغ التحصیلان دانشگاهی را بررسی می‌کند

دانشگاه آزادی‌ها موفق‌تر در یافتن شغل

نسرین نیکنام
دبیر گروه پرورنده
فارغ التحصیلان دانشگاهی همواره یکی از دغدغه‌های دولت بوده و هست؛ چه آن زمان که ورود به دانشگاه‌ها به آسانی امروز نبود و داوطلبان ممکن بود سال‌ها پشت کنکور بمانند و چه امروز که راه‌های ورود به دانشگاه‌ها به دلیل افزایش تعداد مراکز آموزشی سهل‌تر شده اما در نهایت خروجی آن سیل عظیمی از تحصیلکرده‌هایی است که نتوانسته شغل مرتبط با رشته خود را پیدا نمی‌کنند بلکه سال‌ها برای یافتن شغل مناسب، مجبور می‌شوند چندین شغل را امتحان کنند. طبق آخرین آماره منتشره از سوی نهاد‌های متولی آموزشی، در حال حاضر حدود پنج میلیون دانشجو در دانشگاه‌های مختلف مشغول تحصیل هستند که بازار کاری برای تمامی این افراد وجود ندارد و سهم رشته‌های مختلف از این آمار کلی، متفاوت است. از این رو دانشگاه آزاد اسلامی با آگاهی از این دغدغه دست به کار شد و با راه‌اندازی سامانه‌ای در کانون فارغ التحصیلان این دانشگاه تلاش کرد پل ارتباطی میان فارغ التحصیلان جویای کار و نیاز بازار بزند تا از قبل این اقدام هم چونندگان شغل راحت‌تر به کار مورد نظر خود دست یابند، هم بازار کار از بهترین نیروهای متخصص و دانشگاهی موجود بهره‌مند شود؛ زیرا در حال حاضر با توجه به پیشرفت‌های علمی و دانشگاهی در سراسر دنیا، کشور نیاز به نیروهای کارآمد و اجرایی با دانش علمی و عملی دارد.

دیدگاه

برقراری ارتباط موثرتر بین صنعت و دانشگاه

عباس شری شری
معاون سابق وزیر نفت

اینچنان‌که در یادگیری که سال ۱۳۷۲ دانشگاه امیرکبیر داشتیم با معاون ارتباط با صنعت آن دانشگاه، که فردی علاقه‌مند و پیگیر بود، آشنا شدم. ایشان وقتی متوجه شد که من هم دانش‌آموخته همان دانشگاه هستم، پیشنهاد کرد که همکاری‌های مشترکی را در این ارتباط آغاز کنیم. بنابراین زمانی که مدیریت شرکت

پتروشیمی بندر امام را برعهده گرفتم، همه مساعی خود را به کار گرفتم تا زمینه‌های لازم در مجتمع پتروشیمی بندر امام برای این همکاری فراهم شود. معاون ارتباط با صنعت دانشگاه امیرکبیر هم استنادان را تشویق به مسافرت به ماهشهر و بازدید از مجتمع پتروشیمی بندر امام کرد. حاصل این تلاش‌ها همراه با اقداماتی که در دولت‌های هاشمی و هاشمی‌انجام شد، سبب شد استنادان دانشگاه‌ها حضور موثرتری در صنعت پتروشیمی داشته باشند و جل بعضی از مسائل صنعت موضوع پروژه‌های دانشجویان دوره‌های کارشناسی ارشد یا دکتری شود تا از این طریق منافی عاید صنایع شود. متعاقباً برای توسعه این همکاری از مشاورم در «امور غیرصنعتی» که فردی مجرب در امر همکاری صنعت و دانشگاه بود، درخواست کردم که در این موضوع نیز همکاری کنند و ایشان هم با علاقه وافر به جمع ما پیوست. حاصل این تلاش سه‌نفره اگر چه آن طور که انتظار می‌رفت ثمربخش نبود ولی در عوض موجب شد در سال ۱۳۸۰ با هم‌تعاون وقت، وزیر نفت در امور پتروشیمی و رئیس وقت دانشگاه امیرکبیر، پردیس آن دانشگاه در ماهشهر ایجاد شود که گام موثری در زمینه همکاری این دانشگاه صنعتی و مهم کشور با صنعت پتروشیمی کشور محسوب می‌شد. متأسفانه پس از اجرای خصوصی‌سازی این همکاری نیز مانند سایر امور مربوط به مسئولیت‌های اجتماعی، با اختلال مواجه شده است. به اعتقاد بنده برای برقرار کردن ارتباط موثر و پایدار بین صنعت و دانشگاه لازم است ترتیبی اتخاذ شود که این دوازده طرف (که یک‌بار هم در سال ۱۳۸۷ به گونه‌ای متفاوت توسط دو تن از استنادان دانشگاه شریف مطرح شده است) علاقه‌مند به انجام چنین کاری شوند. وزارت علوم، کارآموزی همراه با استاد را به عنوان یک یا چند واحد درسی در دانشگاه‌های فنی -صنعتی اجباری کند. (مشابه دوره انترنی در دانشکده‌های پزشکی) چون پذیرش کارآموز برای صنایع، توأم با زحمت است بنابراین لازم است دولت از طریق مشوق‌هایی از جمله قائل شدن تخفیف‌های مالیاتی، پذیرش دانشجو کارآموز را برای صنایع، انگیزه‌مند کند. وزارت علوم، باید مشوق‌هایی را هم برای استنادانی فراهم کند که حاضرند دانشجویان خود را در دوران کارآموزی همراهی کنند. این مشوق‌ها باید از نظر مالی جذاب بوده و در ارتقای استنادان نیز موثر باشد (عیناً مشابه دوران فرصت‌های مطالعاتی استنادان در خارج از کشور). لازم است استنادانی که به همراه دانشجویان خود موفق به حل مشکلی از صنعت می‌شوند مجاز باشند از درصدی از منافی که عاید صنعت می‌شود، منتفع شوند. استنادان، برای دانشجویان خود کنفرانس‌هایی را پیرامون مسائل آن صنعت و در محل صنعت، برگزار کند و از کارشناسان آن صنعت هم دعوت کنند که در این کنفرانس‌ها حضور یابند و از طریق ارائه سخنرانی، تجارب خود را با استنادان و دانشجویان به اشتراک بگذارند. دانشگاه‌ها نیز هر ۶ ماه یکبار یک کنفرانس یا میزگرد با حضور کارشناسان صنعت و استنادان دانشگاه ولی این بار در محل دانشگاه برگزار کنند. با عنایت به خصوصی شدن صنایع، لازم است وزارت علوم از وجود متخصصان مجرب و صاحبان صنایع بخش خصوصی به فراخور شایستگی و توانایی‌شان در هیات‌های علمی و امنای دانشگاه‌ها استفاده کند. اطمینان دارم که با اجرای این پیشنهادات، صنعت و دانشگاه‌ها بتوانند با یکدیگر مانوس شوند که خود، راه توسعه همکاری‌های بعدی را باز یابند و با نگرشی سیستمی، عوامل مهمی دیگری را بیابند که منجر به برقراری ارتباطی محکم و پایدار بین آنها شود و با وارد کردن مراکز تحقیقاتی کشور به جرگه خود، موجب تقویت فرآیند تبدیل علم به فناوری شوند.

مساله

تنها کانون فعال دانشجویی

تنها کانون فعال دانشجویی به نام کانون فارغ التحصیلان مربوط به دانشگاه آزاد اسلامی است که کار خود را از سال ۱۳۸۰ با هدف ایجاد زمینه مشارکت فارغ التحصیلان این دانشگاه در فعالیت‌های علمی و فرهنگی کشور آغاز کرده تا از این طریق هم به مهارت آنان بیفزاید و هم آخرین دستاوردهای علمی را در اختیار آنان قرار دهد و در نهایت اینکه جامعه را از توانمندی‌ها و استعداد‌های بالقوه بهره‌مند کند. پس از گذشت ۱۵ سال از فعالیت کانون فارغ التحصیلان دانشگاه آزاد اسلامی، دانشگاه علمی- کاربردی دست به کار شده و قرار است تا پایان امسال کانون این دانشگاه را راه‌اندازی کند. این در حالی است که سایر دانشگاه‌های دولتی تنها به داشتن یک انجمن و اداره کل بسنده کرده‌اند و هیچ اقدامی برای پیدا کردن شغل فارغ التحصیلان خود نکرده‌اند. در حالی که آمار فارغ التحصیلان این دانشگاه‌ها رقم قابل توجهی است که حضور این افراد در بازار کار می‌تواند بخش مهمی از چرخه علمی، اقتصادی، سیاسی و... کشور را بچرخاند. اما نکته قابل تأمل اینکه چرا هیچ نهاد یا ارگان مرتبط با اشتغال، هیچ آمار دقیق و کاملی از تعداد دانشجویانی که پس از فراغت از تحصیل وارد بازار کار می‌شوند ارائه نمی‌دهد و همه به اعلام آمار کلی بسنده می‌کنند در حالی که ثبت این آمار می‌تواند نقش مهمی در بررسی آسیب‌های بیکاری داشته باشد.

راهکار

کمک دانشگاه آزاد به دانشجویان

دغدغه یافتن شغل برای فارغ التحصیلان سبب شد کانون فارغ التحصیلان دانشگاه آزاد اسلامی دست به کار شود و فهرست جامع و مفیدی از مهم‌ترین و کارآمدترین فرصت‌های شغلی، استخدامی، پیمانکاری و مناقصه متناسب با ظرفیت و توانمندی فارغ التحصیلان دانشگاه آزاد اسلامی را که در طول هفته از سوی مراکز و سامانه‌های مرتبط با بازار کار منتشر می‌شود، گردآوری کند و آن را در دسترس فارغ التحصیلان جویای کار قرار دهد. این اقدام دانشگاه آزاد اسلامی نشان می‌دهد که این دانشگاه با سابقه سعی و چندساله‌ای که دارد مانند برخی مراکز آموزشی دیگر تنها به دنبال جذب دانشجو و بالا بردن تعداد آمار دانشجویان نیست و دانشجو را از بدو ورود تا یافتن کار یا ایجاد شغل همراهی می‌کند. البته این حمایت تنها به معرفی شغل ختم نمی‌شود و کانون فارغ التحصیلان در بخشنامه‌ای به تمام واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی ضمن ارائه تسهیلات، حمایت از ایجاد و فعالیت کانون فارغ التحصیلان واحدهای دانشگاهی را نیز در برنامه‌های کاری خود قرار داده است.

از سوی دیگر طبق آمار نیمی از فارغ التحصیلان و تحصیلکرده‌های کشور فارغ التحصیل دانشگاه آزاد هستند و این دانشگاه با شناسایی فرصت‌های شغلی برای فارغ التحصیلان و معرفی این مشاغل به آنان گام مهم و تأثیرگذاری در زمینه اشتغال آنها برمی‌دارد.

بیشتر و کمتر
از ۴۸ هزار و ۸۵۰ نفری که در از سال ۸۹ تا کتون در سایت کانون فارغ التحصیلان دانشگاه آزاد اسلامی برای یافتن شغل ثبت نام کرده‌اند، چهار هزار و ۲۳۹ نفر فارغ التحصیل رشته علوم پایه، هزار و ۳۶ نفر فارغ التحصیل پزشکی و پیراپزشکی، ۱۵ هزار و ۸۸۶ نفر فارغ التحصیل رشته‌های علوم انسانی، ۹۷۷ نفر رشته هنر و ۳۶ هزار و ۲۲۲ نفر فارغ التحصیل رشته‌های فنی مهندسی هستند.

آمارها چه می‌گویند؟

بر اساس مطالعات انجام‌گرفته از سوی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، جمعیت جوان و فعال کشور تا سال ۱۴۰۰ بالغ بر ۶۱ میلیون نفر می‌شود و به عبارتی ۵/۲ درصد رشد خواهد داشت. پس سطح اشتغال نیز باید رشدی معادل ۵/۲ درصد در سال داشته باشد تا وضعیت کلی حفظ شود. یعنی تا سال ۱۴۰۰ در ایران باید ۲۹ میلیون فرصت شغلی ایجاد شود.

طبق آمار، در برنامه سوم توسعه قرار بود حدود چهار میلیون فرصت شغلی ایجاد شود اما نبود تناسب بین تعداد فرصت‌های شغلی تخصیصی در نظر گرفته شده و تعداد فارغ التحصیلان سبب شد این فرصت‌ها محقق نشود.

قدم ششم
در حال حاضر، در آموزش عالی بیشتر سطح تحصیلات به عنوان یک توان یا استعداد‌های بالفعل ایجاد می‌شود و این در حالی است که فارغ التحصیلان برای صعود به قله اشتغال به مهارت نیز نیاز دارند.

قدم پنجم
یک سری پارامترها باید در تدوین شغل در نظر گرفته شود که این پارامترها شامل مهارت فنی، انسانی، ادراکی و آشنایی با فناوری‌های روز است که البته در کنار این خصایل استعداد‌های بالقوه و بالفعل افراد هم مهم است.

قدم اول
بهتر است پذیرش دانشجویان بر اساس نیاز بازار کار انجام شود و دانشگاه‌ها هر سال رشته‌های ناکارآمد و بی نتیجه را ارائه ندهند. زیرا هدف اصلی دانشگاه‌ها تربیت نیروی متخصص و کارآمد است.

قدم هفتم
چند نکته مهم که در کنار این پارامترها باید در نظر گرفته شود توجه به توانایی دانشجویان، ایجاد روحیه علمی و انگیزه در میان آنان است تا بتوانند در بازار کار با اتکا به این نکات با یکدیگر همکاری مشرتمری داشته باشند.

قدم دوم
ایجاد ارتباط منسجم میان بخش‌های دولتی و خصوصی با دانشگاه‌ها، برنامه‌ریزی و برآورد احتیاجات نیروی انسانی کارآمد، اجرایی کردن برنامه‌های میان‌بلندمدت و تغییر در برنامه‌های تدوین شده می‌تواند در ایجاد فرصت‌های شغلی برای فارغ التحصیلان موثر باشد.

قدم سوم
از آنجا که نیازهای جامعه در حال تغییر است و به تناسب آن باید نیروی خلاق و متخصص وجود داشته باشد، از این رو دستگاه‌های متولی مانند وزارت علوم باید از شناسایی این نیازها رشته‌های متناسب با آن را تدوین کنند و ارائه دهند.

قدم هشتم
توجه بیشتر به توانایی اجرایی به جای توجه به مدرک، اکثر دانشجویان روحیه علمی و انگیزه کافی ندارند و معمولاً به جای توجه به ارتقای سطح علمی خود فقط به ارتقای سطح تحصیلی (اخذ مدارج بالاتر) می‌اندیشند.

قدم چهارم
یکی از مهم‌ترین اهداف نظام‌های آموزشی جوامع فراهم آوردن امکان ارائه آموزش متناسب با مهارت‌های شغلی مورد نیاز جامعه است. بنابراین در طراحی هر نظام آموزشی اثربخش، عوامل مهمی چون شرایط و ویژگی‌های داوطلبان، محتوای دروس، تسهیلات و تجهیزات مورد نیاز، روش‌های تدریس و... باید مدنظر قرار گیرد.

قدم نهم
دانشگاه‌ها باید به فراخور تغییرات در شرایط سنی، سطح اجتماعی و انتظارات جامعه از دانشجویان، شیوه آموزشی و تربیتی ارائه دهند و این امر زمانی محقق می‌شود که اعضای هیات علمی به عنوان یکی از عوامل اصلی دانشگاه، دارای روحیه علمی و انگیزه خدمت‌رسانی باشند.

قدم دهم
حضور استنادان خبره با روحیه علمی و کارآفرینی در کنار اجرای روش‌های نوین آموزشی می‌تواند برخی مشکلات و تنگناهای موجود بر سر راه ایجاد اشتغال را برطرف کند.

حلقه مفقوده
سال‌هاست متولیان آموزش و جامعه دانشگاهی از فقدان ارتباط بین دانشگاه‌ها و بخش‌های مختلف اجتماعی و اقتصادی سخن می‌گویند و راهکارهای زیادی را در این باره ارائه می‌دهند اما انسجام در تصمیم‌گیری میان دستگاه‌های متولی سبب شد همچنان دانشجویان پس از فارغ التحصیلی دغدغه پیدا کردن شغل داشته باشند. در این گزارش که بر اساس تحقیقات میدانی انجام شده، راهکارهایی را که می‌تواند در آینده منجر به ایجاد شغل برای فارغ التحصیلان دانشگاهی شود می‌خوانید.

جمعیت بیکار کشور ۶ میلیون نفر است
با توجه به آمار منتشره از تعداد بیکاران یعنی حدود ۳۰ درصد جمعیت کشور غیرفعال هستند.

